

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku

k výroku a odôvodneniu uznesenia sp. zn. III. ÚS 619/2023 z 23. novembra 2023

1. Z obsahu spisu vyplýva, že sťažovateľ si v roku 2014 zobral spotrebiteľský úver 3 000 eur vo forme pôžičky so záväzkom splatiť ho v 108 mesačných splátkach po 54 eur. Súd (vyšší súdny úradník) platobným rozkazom z augusta 2021 uložil sťažovateľovi zaplatiť nielen omeškané splátky, ale v dôsledku predčasnej splatnosti aj splátky v budúcnosti splatné; ostatná splátka mala splatnosť v novembri 2023. Zo žalovanej istiny (2 173 eur), na ktorú bol sťažovateľ platobným rozkazom zaviazaný, väčší podiel dopadá na tie splátky, ktorých splatnosť ešte v čase vydávania platobného rozkazu nenastala (splátky po vydaní platobného rozkazu od septembra 2021 do novembra 2023 sa rovnajú približne 1 450 eurám, čo je viac ako polovica žalovanej istiny). Podľa zmluvy pri akomkoľvek porušení môže veriteľ žiadať vrátiť pôžičku predčasne.

2. Okresný súd platobným rozkazom rozhodol na základe dohody o predčasnej splatnosti, ktorú testu neprijateľnosti nepodrobil, a exekučný súd skonštatoval, že neprijateľné podmienky nezistil. Podľa väčšiny senátu „... *záväzok vysokej ochrany spotrebiteľa neznamena, že táto ochrana sa má poskytnúť aj vtedy, ak spotrebiteľ svoje námietky či už voči neprijateľnej zmluvnej podmienke..., celkom nekonkretizovane formuluje až v exekučnom konaní alebo dokonca až obdobne nesústreďene v konaní o ústavnej sťažnosti*“.

3. Napadnuté rozhodnutie okresného súdu, ale aj rozhodnutie väčšiny senátu považujem za rozporné s rozhodnutiami Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“).

Mal všeobecný súd vyhodnotiť zmluvnú podmienku o predčasnej splatnosti *ex offio* alebo len na námietku sťažovateľa?

4. Súdu v základnom (rozkaznom) konaní bola predložená zmluva o splátkovom úvere, ako aj listina o predčasnej splatnosti. Na posúdenie zmluvnej podmienky o predčasnej splatnosti už súd viac nepotreboval. Tak ako bez zmluvy by bolo problematické vydať platobný rozkaz, tak rovnako problematické je bez zmluvy o predčasnej splatnosti uložiť plniť v budúcnosti splatné splátky. Zákon bez dohody predčasnú splatnosť neumožňuje (§ 565 Občianskeho zákonníka).

5. Ak súd zmluvnú podmienku o predčasnej splatnosti testu neprijateľnosti nepodrobil, konal v rozpore s judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej má vo vzťahu k podstatnej zmluvnej podmienke pristupovať *ex offio* len čo sa dozvie o relevantných skutkových a právnych skutočnostiach.

6. Ako konštatuje Súdny dvor: „... *ak právne a skutkové okolnosti uvedené v spise predloženom vnútroštátnemu súdu vyvolávajú vážne pochybnosti, pokiaľ ide o nekalú povahu určitých podmienok, na ktoré spotrebiteľ nepoukazoval, ale ktoré súvisia s predmetom sporu, bez toho, aby bolo možné v tejto súvislosti vykonať konečné posúdenie, vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby v prípade potreby ex offio prijal potrebné opatrenia na vykonanie*

*dokazovania s cieľom doplniť tento spis tým, že účastníkov konania pri dodržaní kontradiktórnosti vyzve, aby mu predložili vysvetlenia a doklady potrebné na tento účel. Z toho vyplýva, že vnútroštátny súd je povinný prijať ex offio také opatrenia na vykonanie dokazovania, aké sú uvedené v predchádzajúcom bode tohto rozsudku, pokiaľ právne a skutkové okolnosti, ktoré sa už nachádzajú v uvedenom spise, vyvolávajú vážne pochybnosti, pokiaľ ide o nekalú povahu určitých podmienok, ktoré **napriek tomu, že neboli napadnuté spotrebiteľom, súvisia s predmetom sporu**, a pokiaľ v dôsledku toho vykonanie preskúmania ex offio prináležiaceho tomuto súdu vyžaduje, aby sa takéto opatrenia na vykonanie dokazovania prijali.*¹ (zvýraznenie doplnené, pozn.).

7. Kým Súdny dvor vychádza z predpokladu, že spotrebiteľ nekonkretizuje neprijateľnú zmluvnú podmienku, a v tom preto vidí dôvod ochrany aj bez návrhu (ex offio), väčšina senátu, naopak, v tom, že spotrebiteľ nekonkretizuje neprijateľnú podmienku, vidí prekážku jeho ochrany.

Mal súd preskúmať všetky zmluvné podmienky?

8. Určite nie. Sotva si možno predstaviť vôbec reálny výkon súdnictva, ak by sudy kontrolovali desiatky strán zmlúv a všeobecných zmluvných podmienok. Kontrola dopadá len na tie, ktoré **súvisia** s predmetom sporu. Priliehavým rozhodnutím je rozsudok Súdneho dvora vo veci C-511/17. Nešlo síce o žalobu dodávateľa, ale spotrebiteľky, ktorá sa domáhala určenia neprijateľnosti klauzuly o jednostrannej zmene zmluvných podmienok, no závery Súdneho dvora sú použiteľné aj na predmetnú vec. Súdny dvor vo veci C-511/17 (*i.a.*) vysvetľuje, že ak by implicitne boli predmetom sporu aj všetky ostatné zmluvné podmienky nenapadnuté žalobou, meritórne rozhodnutie by bolo problematické z pohľadu právnej sily rozsúdenej veci, keďže by zaväzovalo, no vecne sa nevysporiadavalo s ostatnými zmluvnými podmienkami.²

9. Pre zodpovedanie otázky, ktorú zmluvnú podmienku má súd za povinnosť posúdiť *ex offio*, má relevanciu otázka, či predmet sporu má základ v zmluvnej podmienke. Ak súd v auguste 2021 uložil platiť aj splátky za obdobie neskoršie (od septembra 2021 do novembra 2023), potom bola zmluvná podmienka o predčasnej splatnosti nieže významná, ale doslova kľúčová. Bez dohody predčasná splatnosť, a teda aj povinnosť platiť splátky po auguste 2021, by nemali zákonný podklad (§ 53 ods. 9 Občiansky zákonník).

10. Podľa textu zmluvnej podmienky o predčasnej splatnosti³ akékoľvek porušenie zmluvy bolo dôvodom na predčasnú splatnosť, teoreticky teda aj omeškanie čo aj len s jednou splátkou, či dokonca jedným eurom.

¹ Rozsudok Súdneho dvora z 11. 3. 2020 vo veci C-511/17, ECLI:EU:C:2020:188, b. 37, 38.

² Podľa rozsudku Súdneho dvora z 11. 3. 2020 vo veci C-511/17, ECLI:EU:C:2020:188, b. 32: „Vnútroštátny súd má preto v medziach predmetu sporu, o ktorom rozhoduje, preskúmať ex offio zmluvnú podmienku z dôvodu ochrany, ktorá sa musí priznať spotrebiteľovi na základe smernice 93/13, s cieľom vyhnúť sa tomu, aby boli požiadavky spotrebiteľa zamietnuté rozhodnutím, ktoré by prípadne získalo právnu silu rozhodnutej veci, hoci tieto požiadavky by mohli byť prijaté, ak by spotrebiteľ z dôvodu nevedomosti neopomenul dovoliť sa nekalej povahy tejto podmienky.“

³ Podľa bodu 10 zmluvy o splátkovom úvere z 29. 10. 2014: „Ak dôjde k akémukoľvek prípadu Porušenia, napr. v prípade nesplácania Pohládávky riadne a včas je banka oprávnená... najmä je oprávnená požadovať zaplatenie úrokov z omeškania, vyhlásiť mimoriadnu splatnosť Pohládávky...“

11. Ako jedno z prvých kritérií pri vykonávaní testu neprijateľnosti prichádzalo do úvahy kritérium dobrej viery, pri ktorom sa skúma, či by spotrebiteľ **individuálne** súhlasil s takýmto dojednaním.⁴ Prenesene na dotknutý prípad, či by sa sťažovateľ individuálne dožadoval dohody, podľa ktorej by bol zaviazaný na splatenie celého úveru už pri omeškaní sa napríklad s jedným eurom („... akýkoľvek prípad porušenia...“), a to už od vzniku úverového vzťahu.

Je splnená povinnosť súdu vykonať *ex offio* súdnu kontrolu negatívnym vymedzením, že neprijateľné podmienky nezistil?

12. Nie. Súd by mal pozitívnym prístupom a individuálne k dotknutej zmluvnej podmienke (i) aspoň stručne konštatovať, prečo ju nepovažuje za neprijateľnú, a (ii) odkázať spotrebiteľa na proces namietania tohto záveru.⁵ V opačnom prípade ide iba o formálne splnenie požiadavky *ex offio* súdnej kontroly neumožňujúce preskúmať, akými úvahami dospel súd k svojmu záveru.

13. Ak preto väčšina senátu aprobovala záver okresného súdu, že „*nezistil neprijateľné podmienky*“, takéto posúdenie hodnotím aj v tejto časti (už na druhom mieste) ako odporujúce rozsudku Súdneho dvora.

Malo zmysel posudzovať zmluvnú podmienku o predčasnej splatnosti v tak pokročilom štádiu úveru (dva roky pred skončením úverového obdobia)? Čo ak by najkontroverznejšie časti zmluvnej podmienky o predčasnej splatnosti dodávateľ nikdy nepoužil („akékoľvek porušenie zmluvy“)? Dala sa vybrať použiteľná časť z podmienky o predčasnej splatnosti?

14. Neprijateľnosť zmluvnej podmienky sa posudzuje nie podľa stavu pred ukončením zmluvy, ale v čase jej vzniku.⁶ Napriek tomu, ako som už uviedol, predčasne zosplatnené splátky aj vo vysokom štádiu úverového obdobia prevyšovali splátky, ktoré boli v čase vydania platobného rozkazu už v omeškaní. Pri neplatnej dohode o predčasnej splatnosti by tak bol prevažne úspešný sťažovateľ, čo malo význam nielen čo sa týka prípadného

⁴ Podľa rozsudku Súdneho dvora zo 16. 7. 2020 vo veci C-224/19, ECLI:EU:C:2020:578, b. 74: „*Pokiaľ ide o otázku, či bola požiadavka dobrej viery v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13 splnená, treba konštatovať, že vzhľadom na šestnásť odôvodnenie tejto smernice má vnútroštátny súd na tento účel preveriť, či predajca alebo dodávateľ, ktorý zaobchádza so spotrebiteľom čestne a rovnocenne, mohol rozumne očakávať, že by tento spotrebiteľ súhlasil s takouto podmienkou po individuálnom dojednaní (rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 50).*“

⁵ Podľa rozsudku Súdneho dvora zo 17. 5. 2022 vo veci C-600/19, ECLI:EU:C:2022:394, výroku 1: „*Článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá z dôvodu účinku právnej sily rozhodnutej veci a preklúzie neumožňuje ani súdu preskúmať *ex offio* nekalú povahu zmluvných podmienok v rámci konania o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou, ani spotrebiteľovi po uplynutí lehoty na podanie námietky dovoľávať sa nekalej povahy týchto podmienok v tomto konaní alebo v neskoršom určovacom konaní, pokiaľ uvedené podmienky už boli pri začatí konania o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou predmetom preskúmania ich prípadnej nekalej povahy vykonaného súdom *ex offio*, ale ak súdne rozhodnutie *povoľujúce výkon rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou* neuvádza žiadne odôvodnenie, aspoň v stručnej forme, preukazujúce toto preskúmanie, a ani neuvádza, že posúdenie vykonané týmto súdom po uvedenom preskúmaní už nebude možné spochybniť bez podania námietky v uvedenej lehote.*“ (zvýraznenie doplnené, pozn.).

⁶ Podľa rozsudku Súdneho dvora z 21. 4. 2016 vo veci C-377/14, ECLI:EU:C:2016:283, b. 94: „*Pri posúdení prípadnej nekalej povahy zmluvnej podmienky článok 4 ods. 1 smernice 93/13 uvádza, že odpovedať treba so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, ktoré sú predmetom zmluvy, a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením tejto zmluvnej podmienky v čase uzavretia zmluvy (pozri v tomto zmysle uznesenie zo 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, bod 59, a rozsudok z 9. júla 2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, bod 48).*“

zamietnutia žaloby v prevažnej časti vo vzťahu k istine, ale aj úrokov z omeškania zo splátok ešte len v budúcnosti splatných a napokon aj čo sa týka trov konania. Sťažovateľ bol zaviazaný nahradiť trovy konania a pritom mohol byť prevažne úspešný. Prípadná neprijateľnosť zmluvnej podmienky predčasnej splatnosti by zákonite musela viesť k nastaveniu stavu, akoby nikdy neexistovala.⁷

15. Aj vo vzťahu k druhej časti otázky už Súdny dvor smernicu 93/13 interpretoval. Pre vyhodnotenie zmluvnej podmienky postačuje potencionálna možnosť jej použitia.⁸

16. Na tretiu časť otázky odkazujem na neprípustnosť postupu, podľa ktorého by súd modifikoval neprijateľnú zmluvnú podmienku do prijateľnej podoby, keďže by došlo k obmedzeniu odradzujúceho účinku spojeného s neplatnosťou takejto podmienky.⁹

Mal súd vyhodnotiť zmluvnú podmienku o predčasnej splatnosti *ex offio* aj napriek zastupovaniu spotrebiteľa advokátom?

17. Áno, pretože pre vykonanie testu neprijateľnosti nie je rozhodujúce zastupovanie advokátom a proces *ex offio* súdnej kontroly nezávisí od špecifických okolností súdneho konania vrátane takej, akou je účasť advokáta v súdnom konaní.¹⁰

Ochrana spotrebiteľa nie je absolútna

18. Aj k tejto otázke Súdny dvor už judikoval a konštatoval, že ochrana spotrebiteľa nie je absolútna. Akonáhle by vo vzťahu k spotrebiteľovi súdy právoplatne posúdili otázku neprijateľnosti zmluvnej podmienky (aspoň stručne vysvetlili), už by takáto vec mohla byť uzavretou (C-600/19, tiež C-693/19). Súdny dvor nešetří spotrebiteľa, ani pokiaľ ide o podanie odporu proti platobnému rozkazu vydaného VSÚ. Problémom sú ale podmienky uplatnenia odporu, ktoré Súdny dvor kvalifikoval ako odporujúce právu Európskej únie (ďalej aj „EÚ“).¹¹

⁷ Podľa rozsudku Súdneho dvora z 21. 12. 2016 vo veci C-154/15, C-307/15 a C-308/15, ECLI:EU:C:2016:980, bod 61: „Zmluvná podmienka, ktorá bola vyhlásená za nekalú, sa preto v zásade musí považovať za podmienku, ktorá nikdy neexistovala, takže nemôže mať účinok voči spotrebiteľovi. Určenie nekalej povahy tejto podmienky súdnym rozhodnutím preto v zásade musí viesť k navráteniu právnej a skutkovej situácie spotrebiteľa, v ktorej by sa nachádzal, ak by uvedená podmienka neexistovala.“

⁸ Podľa rozsudku Súdneho dvora z 21. 4. 2016 vo veci C-377/14, ECLI:EU:C:2016:283, výroku 4: „Ustanovenia smernice 93/13 sa majú vykladať v tom zmysle, že na účely posúdenia, či je výška odškodnenia v zmysle bodu 1 písm. e) prílohy tejto smernice požadovaného od spotrebiteľa, ktorý si neplní svoje záväzky, neprimeraná, je potrebné hodnotiť kumulatívny účinok všetkých sankčných podmienok v predmetnej zmluve bez ohľadu na to, či veriteľ skutočne trvá na ich plnej úhrade, a že vnútroštátne súdy prípadne musia na základe článku 6 ods. 1 uvedenej smernice vyvodiť všetky dôsledky zo zistenia, že niektoré podmienky sú nekalé, a vylúčiť všetky podmienky uznané za nekalé, aby sa ubezpečili, že pre spotrebiteľa nebudú záväzné.“ (zvýraznenie doplnené, pozn.).

⁹ Podľa rozsudku Súdneho dvora zo 14. 6. 2012 vo veci C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, výroku 2: „Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že mu odporuje právna úprava členského štátu... ktorá vnútroštátnemu súdu umožňuje... v prípade, že rozhodne o neplatnosti nekalej podmienky... doplniť uvedenú zmluvu tým, že zmení obsah tejto podmienky.“

¹⁰ Podľa rozsudku Súdneho dvora zo 4. 6. 2015 vo veci C-497/13, ECLI:EU:C:2015:357, b. 47: „Treba dodať, že to, či spotrebiteľ využíva alebo nevyužíva právnu pomoc advokáta, nemôže tento záver zmeniť, keďže výklad práva Únie, ako aj rozsah zásad efektivity a ekvivalencie sú nezávislé od konkrétnych okolností každého prípadu (pozri v tomto zmysle rozsudok *Rampion a Godard*, C-429/05, EÚ:C:2007:575, bod 65).“

¹¹ Podľa rozsudku Súdneho dvora z 20. 9. 2018 vo veci C-448/17, ECLI:EU:C:2018:745, výroku 2: „Smernica 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ako je právna úprava dotknutá vo veci samej, ktorá, napriek tomu, že v štádiu vydania platobného rozkazu proti spotrebiteľovi stanovuje preskúmanie nekalej povahy podmienok uvedených v zmluve uzatvorenej medzi podnikateľom a spotrebiteľom, na jednej strane priznáva právomoc vydať tento

19. Ochrana spotrebiteľa nie je absolútna vrátane naplňovania princípu *res iudicatae*, no nie za cenu porušenia princípu efektivity práva EÚ.¹²

VSÚ vykonával svoju právomoc podľa zákona, argumentuje okresný súd

20. Vo veci C-693/19 Súdny dvor konštatoval rozpor právnej úpravy skráteného konania proti spotrebiteľovi so smernicou aj pri vydávaní platobného rozkazu, ktorý vydal sudca. O nič menší konflikt slovenskej právnej úpravy so smernicou preto nie je, ak platobný rozkaz vydáva VSÚ a ak predloženie veci sudcovi je spojené s neprimerane krátkou lehotou na odpor či požiadavkou na spotrebiteľa, aby odpor vecne odôvodnil. Ďalšími rizikami sú riziko nákladov spojených s podaním odporu vrátane nákladov na advokáta, ale aj nedostatok predložených podkladov, nepoznanie vlastných práv či ich rozsah.¹³

21. Okresný súd ospravedlňoval predčasnú splatnosť odkazom na normy Občianskeho zákonníka o predčasnej splatnosti, ktoré mal veriteľ splniť (omeškanie sa po dobu troch mesiacov a výzva na plnenie v lehote nie kratšej ako 15 dní). Tu poukazujem na prejudiciálnu otázku, po ktorej Súdny dvor konštatoval, že smernica 93/13 vyžaduje, aby súdny prieskum nekalosti takejto podmienky o predčasnej splatnosti zohľadňoval aj proporcionalitu medzi právom predajcu na predčasnú splatnosť úveru a závažnosťou nesplnenia zmluvnej povinnosti zo strany spotrebiteľa.¹⁴

K judikatúre Súdneho dvora k prelomeniu materiálnej právoplatnosti platobného rozkazu a možnostiam exekučného súdu

22. Okresný súd nepracuje s nedostatkom materiálnej vykonateľnosti exekučného titulu a jeho prístup k vykonaniu exekučného titulu sa javí bezvýhradný až na uznesenie ústavného súdu vo veci sp. zn. PLz. ÚS 1/2022, ktoré rešpektuje. Nie vždy musí ísť o bezchybný exekučný titul z hľadiska jeho materiálnej záväznosti.¹⁵

platobný rozkaz súdnemu úradníkovi, ktorý nemá postavenie sudcu, a na druhej strane stanovuje pätnásťdňovú lehotu na podanie odporu a vyžaduje, aby bol tento odpor vecne odôvodnený, za predpokladu, že takéto ex offio preskúmanie nie je stanovené v štádiu výkonu uvedeného platobného rozkazu, čo musí preveriť vnútroštátny súd.“

¹² Rozsudok Súdneho dvora zo 17. 5. 2022 vo veci C-693/19, ECLI:EU:C:2022:395, b. 58.

¹³ Podľa rozsudku Súdneho dvora zo 14. 6. 2012 vo veci C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, b. 54: „Vzhľadom na celkovú podobu, priebeh a osobitosti konania o platobnom rozkaze uvedené v bodoch 50 až 52 tohto rozsudku existuje nezanedbateľné riziko, že dotknutí spotrebiteľia nepodajú požadovaný odpor buď z dôvodu mimoriadne krátkej lehoty stanovenej na tento účel, alebo z dôvodu, že ich od výkonu práva na obranu môžu odradiť trovy spojené so súdnou žalobou, ktoré vzniknú v pomere k výške napadnutého dlhu, alebo z dôvodu, že nepoznajú alebo si neuvedomujú rozsah svojich práv, alebo napokon z dôvodu, že návrh na vydanie platobného rozkazu má obmedzený obsah, a teda nemajú kompletne informácie.“

¹⁴ Podľa rozsudku Súdneho dvora z 9. 11. 2023 vo veci C-598/21, ECLI:EU:C:2023:845, výroku: „Článok 3 ods. 1, článok 4 ods. 1, článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách v spojení s článkami 7 a 38 Charty základných práv Európskej únie sa majú vykladať v tom zmysle, že: bránia vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej súdne preskúmanie nekalej povahy klauzuly o predčasnej splatnosti obsiahnutej v zmluve o spotrebiteľskom úvere nezohľadňuje proporcionalitu možnosti priznanej predajcovi alebo dodávateľovi uplatniť právo, ktoré mu vyplýva z tejto klauzuly, s ohľadom na kritériá súvisiace najmä so závažnosťou nesplnenia zmluvných povinností zo strany spotrebiteľa, takých ako výška splátok, ktoré neboli splatené vo vzťahu k celkovej výške úveru a dĺžke trvania zmluvy, ako aj s možnosťou, že uplatnenie uvedenej klauzuly povedie k tomu, že predajca alebo dodávateľ môže pristúpiť k vymáhaniu súm dlžných na základe tejto klauzuly predajcom rodinného obydľia spotrebiteľa v mimosúdnom konaní.“

¹⁵ Podľa rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva zo 16. 7. 2009 vo veci Zehentner proti Rakúsku, sťažnosť č. 20082/02, b. 6464: „K argumentu vlády, že zavedenie propadné lhůty slouží v ochraně obecného zájmu na zachování právní jistoty, Soud připomíná svou ustálenou judikaturu k čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Podle té je jedním ze základních aspektů právního státu princip

23. Vo veci neprijateľných podmienok sa ale ani nežiada prelamanie materiálnej právoplatnosti, ale aby sa aspoň stručne spotrebiteľovi povedalo, prečo v teste neprijateľnosti zmluvná podmienka obstojí. Kým sa tak nestane, nevynímajúc ani stav po dražbách, bude toto bremeno na štáte pretrvávať a bude sa prenášať do budúcich možných sporov, nevynímajúc ani náhradu škody spôsobenej porušením práva EÚ. Exekučný súd by mal byť už naozaj poslednou pomyselnou stanicou na naplnenie čl. 6 smernice 93/13 a na „odchytenie“ neprijateľnej zmluvnej podmienky.

24. Správne sa ale neprijateľnosť zmluvnej podmienky o predčasnej splatnosti pri „*akomkoľvek porušení zmluvy*“ má posúdiť v spore, v ktorom o plnenie z takejto zmluvnej podmienky ide a bez ktorej by plnenie priznané byť nemohlo (nevyhovenie návrhu v skrátanom konaní).

25. Vzhľadom na problematiku súvisiacu s exekučnými procesmi založenými na tituloch vydaných v rozkazných konaniach odkazujem na súvisiacu judikatúru Súdneho dvora.

26. Podľa rozsudku Súdneho dvora zo 17. 5. 2022 vo veci C-693/19, ECLI:EU:C:2022:395, výroku: *«Článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje, že ak proti platobnému rozkazu vydanému súdom na návrh veriteľa nepodal dlžník odpor, súd rozhodujúci o nariadení výkonu rozhodnutia nemôže, z dôvodu, že právna sila rozhodnutej veci tohto rozkazu sa implicitne vzťahuje na tieto podmienky, čo vylučuje akékoľvek preskúmanie ich platnosti, následne preskúmať prípadnú nekalú povahu zmluvných podmienok, na ktorých je uvedený rozkaz založený. Skutočnosť, že ku dňu nadobudnutia právoplatnosti rozkazu dlžník nevedel o tom, že ho možno považovať za „spotrebiteľa“ v zmysle tejto smernice, nie je v tejto súvislosti relevantná.»*

27. Podľa uznesenia Súdneho dvora z 26. 11. 2020 vo veci C-807/19, ECLI:EU:C:2020:967, výroku 2: *„Článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia tomu, aby vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o návrhu na vydanie platobného rozkazu, pokiaľ predpokladá, že tento návrh je založený na nekalej podmienke uvedenej v zmluve o spotrebiteľskom úvere v zmysle smernice 93/13, mohol v prípade, že spotrebiteľ nepodal odpor, požiadať veriteľa o dodatočné informácie s cieľom preskúmať prípadnú nekalú povahu tejto podmienky.“*

28. Podľa rozsudku Súdneho dvora z 13. 9. 2018 vo veci C-176/17, ECLI:EU:C:2018:711, výroku: *„Článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa má vykladať v tom zmysle, že bráni takej vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, ktorá umožňuje vydať platobný rozkaz na základe vlastnej*

právní jistoty, který mimo jiné vyžaduje, aby tam, kde soudy konečným způsobem rozhodly v určité věci, nebylo jejich rozhodnutí dále zpochybňováno (srov. např. Brumarescu proti Rumunsku). Soud nicméně dospěl k názoru, že v případech, kdy to odůvodňují závažné okolnosti, je od této zásady možné upustit (srov. Ryabikh proti Rusku). V případech, kdy došlo ke zrušení konečného a vykonatelného rozhodnutí z důvodu odstranění zásadního nedostatku, Soud neshledal porušení čl. 6 odst. 1 (srov. např. Protsenko proti Rusku).“

zmenky spĺňajúcej všetky náležitosti, ktorou sa zabezpečuje pohľadávka zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere, keď súd, ktorý rozhoduje o návrhu na vydanie platobného rozkazu, nemá právomoc preskúmať prípadnú nekalú povahu podmienok tejto zmluvy, a pokiaľ podmienky uplatnenia práva podať odpor proti takému rozkazu neumožňujú zabezpečiť dodržiavanie práv, ktoré spotrebiteľovi priznáva táto smernica.“

29. Podľa rozsudku Súdneho dvora z 20. 9. 2018 vo veci C-448/17, ECLI:EU:C:2018:745, výroku 2: *„Smernica 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ako je právna úprava dotknutá vo veci samej, ktorá, napriek tomu, že v štádiu vydania platobného rozkazu proti spotrebiteľovi stanovuje preskúmanie nekalej povahy podmienok uvedených v zmluve uzatvorenej medzi podnikateľom a spotrebiteľom, na jednej strane priznáva právomoc vydať tento platobný rozkaz súdnemu úradníkovi, ktorý nemá postavenie sudcu, a na druhej strane stanovuje pätnásťdňovú lehotu na podanie odporu a vyžaduje, aby bol tento odpor vecne odôvodnený, za predpokladu, že takéto ex offo preskúmanie nie je stanovené v štádiu výkonu uvedeného platobného rozkazu, čo musí preveriť vnútroštátny súd.“*

30. Podľa rozsudku Súdneho dvora zo 14. 6. 2012 vo veci C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, výroku 1: *„Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa má vykladať v tom zmysle, že jej odporuje právna úprava členského štátu, akou je právna úprava dotknutá vo veci samej, ktorá vnútroštátnemu súdu rozhodujúcemu o návrhu na vydanie platobného rozkazu neumožňuje ani a limine, ani v ktorejkoľvek inej fáze konania ex offo preskúmať prípadnú nekalú povahu podmienky týkajúcej sa úrokov z omeškania, ktorá je súčasťou zmluvy uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, ak spotrebiteľ nepodá odpor.“*

Zmysel ochrany pred neprijateľnými podmienkami a povinnosť súdu konať ex offo

31. Súdny dvor už mnohokrát podal vysvetlenie (interpretáciu smernice Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách) na otázku, prečo je dôležitý ex offo súdny prieskum zmluvných podmienok.

32. Systém ochrany zavedený smernicou 93/13 vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k pristúpeniu na podmienky vopred pripravené predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah (pozri najmä rozsudky zo 4. 6. 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, b. 22, a zo 17. 5. 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, b. 26).

33. Súdny dvor takisto rozhodol, že vzhľadom na toto znevýhodnené postavenie článok 6 ods. 1 tejto smernice stanovuje, že nekalé podmienky nie sú pre spotrebiteľa záväzné. Ako vyplýva z judikatúry, ide o kogentné ustanovenie smerujúce k nahradeniu formálnej rovnováhy medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, ktorú nastolila zmluva, skutočnou rovnováhou, ktorá má znovu zaviesť rovnosť medzi zmluvnými stranami

(rozsudok zo 17. 5. 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, b. 27 a citovaná judikatúra).

34. Súdny dvor tiež zdôraznil, že s cieľom zabezpečiť ochranu vyžadovanú uvedenou smernicou môže byť nerovný stav medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom kompenzovaný iba pozitívnym zásahom, nezávislým od samotných zmluvných strán (rozsudky z 9. 11. 2010, VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, b. 48, a zo 17. 5. 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, b. 28 a citovaná judikatúra).

Záver

35. Sotva si možno predstaviť, že by sťažovateľ nenamietal neprijateľnú podmienku o predčasnej splatnosti, keby o jej neprijateľnosti vedel a keď v rámci inštitútu neprijateľnosti vehementne uprednostňoval málo významný neprijateľný poplatok za upomienku. Na druhej strane sťažovateľ ale neprijateľnosť zmluvných podmienok namietal a to, že ich nekonkretizoval, tým sa len potvrdzujú obavy vyjadrené v už citovanej judikatúre Súdneho dvora, že spotrebiteľia nemusia vedieť neprijateľnú zmluvnú podmienku identifikovať. Naopak, ten, kto konkretizovať mal a mohol, bol súd, čo má ústavnoprávnu relevanciu (nevykonaná aplikácia relevantnej normy na účely vyhodnotenia neprijateľnosti zmluvnej podmienky o predčasnej splatnosti), nevynímajúc ani prípadnú prejudiciálnu otázku pri konfrontácii sa s už uvedenou judikatúrou.

36. Väčšina senátu vychádzala z opaku, že spotrebiteľ mal neprijateľnú podmienku konkretizovať. Poznámam, že následky môžu byť závažné, pretože keď sa platobné rozkazy vydávajú bez reflektovania na rozsudok Súdneho dvora interpretujúci právo EÚ tak, že slovenské procesné právo o neprimerane krátkej lehote na odpor a potrebe jeho vecného odôvodnenia je v kolízii s právom EÚ a vec sudca vôbec neposúdi a pre ústavnú udržateľnosť exekučnému súdu stačí konštatovať, že nezistil neprijateľné podmienky bez akéhokoľvek vyrovnaní sa ani s podstatnou zmluvnou podmienkou zakladajúcou priznané plnenie, potom v tom vidím nielen individuálne pochybenie, ale systémový problém. Posúdenie platnosti podstatnej zmluvnej podmienky sa malo vykonať v režime pravidiel, že súd pozná právo.

37. Vec mala byť podrobená úplnému meritórnemu prieskumu. Podľa § 67 ods. 1 zákona o ústavnom súde preto pripájam k uzneseniu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 619/2023 z 23. novembra 2023 odlišné stanovisko.

V Košiciach 23. novembra 2023

Peter Straka

sudca